

2013:6

Stångby kyrka

- tillgänglighetsanpassning av entré

Antikvarisk medverkan 2013

Kerstin Börjesson

Regionmuseet
Kristianstad
Landsantikvarien i Skåne

Rapport 2013:6

Stångby kyrka

- tillgänglighetsanpassning av entrén

Antikvarisk medverkan 2012
Stångby socken, 1355
Lunds kommun
Skåne län

Kerstin Börjesson

Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund
Box 153, St Larsomr. Byggnad 10
221 00 Lund
Tel 046 – 15 97 80 vx, Fax 046 – 15 80 39

www.regionmuseet.se

© 2013 Regionmuseet Kristianstad / Landsantikvarien i Skåne
E-Rapport 2013: 6

Omslagsfoto: Ny trappa och ramp vid Stångby kyrka november 2012.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

Stångby kyrka – tillgänglighetsanpassning av entré

Innehåll

Inledning	5
Administrativa uppgifter	5
Byggnadshistorik med relevans för ärendet	6
Utseende före utförda åtgärder	6
Ansökningshandlingarna	7
Utförda åtgärder	7
Järnsmide	8
Västporten	8
Övriga iakttagelser	9
Antikvariska synpunkter	9
Handlingar med relevans för ärendet	9
Bildbilaga	10

Lunds kommun i Skåne.

Stångby kyrka är belägen några kilometer norr om Lunds tätort.

Inledning

Med anledning av Boverkets nya föreskrifter för enkelt avhjälpna hinder gjordes en granskning av tillgängligheten till kyrkan av Stadsbyggnadskontoret i Lund 2009-10-01. Vid granskningen rekommenderades att en fast ramp skulle byggas till ingången alternativt en trapplift. Trappan borde också förse med kontrastmarkering. Byggandet av ramp bedömdes inte som ett ”enkelt avhjälpn hinder”. Ritning till en ramp upprättades av Tema landskapsarkitekter Åsa Enroth och ansökan om att uppföra rampen gjordes till länsstyrelsen. Efter att åtgärderna granskats på remiss av Regionmuseet Kristianstad lämnade Länsstyrelsen beslut med tillstånd att utföra åtgärderna. Anläggningsarbetet utfördes under hösten 2012 av LANAB anläggning. Smidesarbeten utfördes av Lundasmide AB. Ommålning av ytterdörren gjordes under januari 2013. Vid åtgärderna medverkade Regionmuseets antikvarie Kerstin Börjesson. En arkeologisk förundersökning utfördes enligt 2 kap Kulturminneslagen då markarbetet gjordes inom fornlämning 22, bytomt i Stångby socken. Den arkeologiska förundersökningen utfördes av Sydsvenska arkeologi Ing-Marie Nilsson och finns dokumenterad i rapport 2012:65 Sydsvensk arkeologi.

Administrativa uppgifter

Kommun	Lund
Socken	Stångby, 1355
Fastighetsbeteckning	Stångby 30:1
Länsstyrelsens beslut	2011-05-25, 433-13908-10, 431-9124-11
Regionmuseets dnr	L12.30-365-10,1355
Arbetshandlingar	Tema Landskapsarkitekter
Byggherre	Lunds kyrkliga samfällighet
Entreprenör	LANAB anläggning AB, Johan Nordbeck
Entreprenör smide	Lundasmide AB
Entreprenör måleri	Ekströms måleri, Fredrika Linse
Antikvarisk medverkande	Regionmuseet Kristianstad/ genom Kerstin Börjesson
Byggnadstid	augusti 2012-januari 2013
Slutbesiktning	22 november 2012 (anläggning och smide), 23 januari 2013 (måleri)

Stångby kyrka sett från nordväst före anläggande av ramp och ny trappa.

Byggnadshistorik med relevans för ärendet

Stångby kyrka består av ett medeltida långhus med kor och absid samt en västförlängning och ett västtorn från 1869-1870. I samband med 1800-talets ombyggnader förhöjdes också kyrkans murar. Kyrkan har ursprungligen haft ingångar genom syd- och nordportalerna som numera är igensatta men vars placering ännu kan anas utvändigt. Ett vapenhus har tidigare funnits på långhusets södra sida vilket revs i samband med att man tog upp en ny ingång i långhusets västra sida på 1840-talet. Vid byggnadsarbetena syntes spår av en äldre tornbåge vilket kan tyda på att kyrkan har haft en äldre torntillbyggnad i väster.

Utseende före utförda åtgärder

Dagens huvudentré är belägen i tornets västra sida. Den befintliga västra dörren är en utvändigt ekådrad bräddörr med kraftigt lås med inbyggd låsmekanik på insidan. Dörren är troligtvis samtida med tornet eller kanske från 1840-talet. Låset kan enligt en inskrift dateras till den 17 oktober 1814.

En ingång finns också i öster till sakristian i absiden. På kyrkogården löper singeltäckta gångar runt kyrkan och mellan gravkvarteren. Kyrkans parkering är belägen norr om kyrkogården. Från parkeringen sker ingång till kyrkogården

genom en grindförsedd öppning i kyrkogårdsmuren. Ingångar till kyrkogården finns också i öster och i söder.

Marknivån kring kyrkan sluttar mot söder och vid huvudentrén ned från tornmurarna. Före tillgänglighetsanpassningen var huvudingången till kyrkan belägen 70 cm över intilliggande marknivå. En trappa med fyra steg ledde upp till ingångsdörren. Det övre steget var beläget något högre än golvet i tornbottenvåningen och därmed behövde även den inre golvnivån göras tillgänglig.

Ansökningshandlingarna

Enligt tillståndsansökans ritningsförslag skulle rampen uppföras längs kyrkans södra sida med en ny pyramidformad trappuppgång framför entrédörren. Rampen skulle läggas med natursten och ha en lutning på max 8 %. Trappan skulle byggas av blocksteg av natursten och dubbla ledstänger skulle uppsättas längs rampens utsida. Förslaget var utfört som en principlösning och därför behövdes en del anpassningar av utseendet utifrån platsens förutsättningar.

Utförda åtgärder

Entreprenören förlade istället rampen längs tornets norra sida där marknivån är högre, med trappa från väster framför huvudentrén. Trappan utfördes endast med steg i väster och inte med den pyramidform som syntes i principförslaget.

Schaktning för sidomurarna utfördes vid tornets västra sida samt vid norra sidan ned till en halv meter under den befintliga marknivån i 0,5-0,75 m breda rännor. Mellan tornmurarna och de lägre schakten för sidomurarna schaktades på lägre nivåer, ca 20 cm. Arkeolog Ing-Marie Nilsson övervakade schaktningen och resultaten från undersökningen finns redovisad i ovan nämnda rapport. Bland annat framkom tegel och murbruk vilket kan förmodas vara rester av byggnadsmaterial från 1800-talets ombyggnad alternativt lämningar efter en äldre byggnad på platsen. Tegel som påträffades vid tornets västra sida bedömdes vara medeltida. Medverkande arkeolog noterade också att grundmurarna ligger ganska jämnt och skjuter ut 0,05-0,15 m från fasaden.

Inga ingrepp skulle enligt samråd före schaktningen behövas i tornets grundmurar. En grundsten belägen i nordvästra hörnet av kyrkans långhus låg ytligt och kom att sticka upp i rampens början.

Efter schaktning sattes sidomurarna av granit på plats i rännorna med förstärkning av cementbruk längs sidorna. Under rampen lades en geoduk samt ett utjämnande lager av makadam och ovanpå detta rampens plattor i stenmjöl. Plattorna var av granit, rektangulärt format. En platonmatta lades mellan rampen och muren och en dräneringsledning lades under rampen och kopplades till dagvattenledningen.

Den befintliga trappan revs i dess övre delar och blockstegen byggdes in under rampen för att på så sätt bevaras på plats. För att få ned längden på rampen togs även det övre steget bort, som också var tröskel i dörröppningen. Tröskeln gick enkelt att ta bort utan några större skador på omgivande murar. Hålrummet nedtill i portalomfattningen lagades i med bruk i likhet med den övriga omfattningen. Genom att ta bort tröskeln i dörröppningen gjordes ingången till kyrkan tillgänglig utan nivåskillnader. Den invändiga golvläggningen, av rött och gult tegel lagt i ett rutmönster, behövde dock läggas om närmast den nya rampen. Befintlig tegelsten användes och lyftes endast upp något för att få en jämn anslutning till det utvändiga vilplanet.

Vid trappans södra sidomur gick en elledning in till tornet från väster och upp genom tornets sockel. En anpassning fick göras i sidomuren genom ett hål för ledningen. Ledningen täcktes sedan med sten och putsades över.

I den gamla trappans nedre steg fanns ett skrapgaller av gjutjärn, äldre modell, som församlingen gärna ville bevara. Skrapgallret togs till vara och fälldes in i det nya vilplanet framför kyrkporten.

Järnsnide

I ytterkanten av rampen och till trapporna sattes räcken av järn upp. Ett visst fränsteg från handikappkraven gjordes för att få lite mindre dimensioner på räcket. Istället för 1 1/4 tums järnrör användes 1 tums järnrör (33 mm ytterdiameter).

Västporten

Kyrkporten består av två dörrblad, inåtgående med kvartscirkelformade anslag i ovankant. I nederkant fanns före utförda åtgärder ett anslag på cirka 10 cm och över detta en sparkplåt av koppar över tröskeln. När tröskeln togs bort försvann anslaget och sparkplåten fick förlängas med ny kopparplåt i nederkant.

Portens utvändiga ekådring var mycket sprucken och flagade och det beslöts därför att den skulle slipas och målas om. Dörrbladen förefaller ha ekådrats vid ett flertal tillfällen tidigare. Åtminstone tre olika äldre målningsskikt fanns samt ett mellanskikt av tjockt spackel. Det noterades också att ytterdörrens brädbeklädnad har en profil i form av en pärlstav på var sida av varje bräda. Profileringen har sannolikt varit mer tydlig ursprungligen men har skadats i samband vid tidigare gjorda reoveringar.

Grundmålningen av dörren samt invändig målning gjordes av Ekströms måleri. Träådringen utfördes av Fredrika Linse, Dekorative Art. Träådringen gjordes på en beige grundmålning med drickamålning och oljelasyr. Pigmenten som användes var kasselbrunt, obränd terra, grön umbra, grönbrun umbra och litet bränd terra samt bränd umbra. Porten lackades utvändigt med alkydoljelack. Invändigt målades dörren om i linoljefärg, ljusgrå kulör likt befintligt.

Det färdiga resultatet av ekådringen låg nära det gamla utseende, framför allt i ådringsteknik, men blev något rödare i färgton. Den förutvarande färgtonen var mer gulgrön. Den nyrenoverade dörren ligger närmare den östra dörrens ekådring i färgnyans som också går mer åt det röda hållet.

Dörrbladen var före reoveringen tätade med fårskin i kanterna vilket togs bort vid ommålningen.

Övriga iakttagelser

I den östra dörröppningen till kyrkans absid ligger en återanvänd huggen kalkstenhäll med dekor i form av en inhuggen linje parallell till stenens kant. Stenen kan möjligen vara en gammal gravsten eller del av en äldre altarskiva.

Antikvariska synpunkter

Åtgärderna har utförts i enlighet med tillståndshandlingarna med viss anpassning efter rådande förhållanden på platsen samt i enlighet med länsstyrelsens beslut. Åtgärderna är i stora drag reversibla. Under rampen finns den gamla trappan bevarad.

Genom åtgärderna har kyrkan gjorts mer tillgänglig för funktionshindrade vilket ökar möjligheterna för församlingen att använda kyrkan och för allmänhet att ta del av kyrkans kulturvärden. I denna mening är åtgärderna positiva och kan medverka till att församlingen kan fortsätta att förvalta och bruka kyrkan. Rampen har anpassats till kyrkan och dess omgivning och har utförts med hög kvalitet i val av material. Rampen och den nya trappan kan därmed ses som positivt tillägg till kyrkans kulturmiljö och ett uttryck för vår egen tids krav på tillgänglighet trots att den yttre miljön och entrén har genomgått en stor förändring.

Handlingar med relevans för ärendet

2010-10-01	Förslagshandling Tema landskapsarkitekter
2010-10-15	Ansökan länsstyrelsen
2010-11-05	Yttrande Regionmuseet Kristianstad
2011-05-25	Beslut länsstyrelsen, dnr 433-13908-10, 431-9124-11
2012-05-24	Arbetshandlingar LANAB

Lund 130215

Kerstin Börjesson

Bildbilaga

Entrén till kyrkan 2010 före utförda åtgärder. Fyra trappsteg lede upp till västportalen. Det nedre steget föreföll nyare än de övriga stegen av granit.

Det övre trappsteget låg som tröskel i dörröppningen med anslag mot dörrens nederkant. Dörren utgörs av en brüddörr sannolikt från 1800-talet. Det kraftiga låset på insidan är från 1814 enligt en inskrift på låset.

Kyrkans och tornets norra sida. En hög, putsad och grämälad sockel med ojämn ovankant finns utmed kyrkans fasader.

Norra sidan av tornet vid anläggandet av rampen. Sidomurar av granit placerades i grävda rännor utmed rampens sidor. Marken täcktes med geotextil och fylldes upp med makadam. Rampens ovansida kläddes med plattor av granit lagda i stenmjöl.

Den gamla trappans blocksteg och schaktmassor från grävningarna användes som fyllning under rampen.

Anläggningsarbete vid långbusets nordvästra hörn. En ledning går in i kyrkan vid trappans södra sida. För att göra plats för ledningen gjordes ett urtag i trappans stödmur. Ledningen putsades sedan över.

Ett skrapjärn tidigare inlagt i den gamla trappans nedersta steg flyttades upp till vilplanet framför ingången. Bilden till höger visar portalens nedre norra sida efter borttagning av det översta steget.

Dörrens sparkeplåt förlängdes med ny kopparplåt nedtill eftersom anslaget mot den gamla trappstenen var borta.

Närbild av kyrkporten före ommålning. Minst tre olika färglager syntes på dörren. Västra porten efter ommålning (dörren var inte lackad ännu).

Färdig ramp med rücke monterat i november 2012. Från norr.

Den nya rampen och trappan från väster. Dörren är inte färdigmålad vid detta tillfälle. Färgen som syns på dörren är endast en grundfärg för den ekådring som sedan utfördes i januari 2013.

Regionmuseets E-rapportserie 2013

Kulturmiljö

1. Utvändig renovering av Stoby kyrka, Stoby socken, AM, Åsa Eriksson Green, 2012
2. Brösarps station, Ravlunda socken, AM, Helena Rosenberg, 2012
3. Gustav Adolfs kyrka – invändig ombyggnad, Helsingborg, AM, Maria Sträng, 2011-2012
4. Vittskövle kyrka – invändig ombyggnad, Vittskövle socken, AM, Jennie Björklund, 2012
5. Vattenmöllan – omläggning av östra takfallet, Brunnby socken, AM, Ingela Blomén, 2012
6. Stångby kyrka – tillgänglighetsanpassning av entré, AM, Kerstin Börjesson, 2012
7. Västra Hoby kyrka – tillgänglighetsanpassning av entré, AM, Kerstin Börjesson, 2012
8. Håstads kyrka – tillgänglighetsanpassning av entré, AM, Kerstin Börjesson, 2012

Förkortningar:

AF-antikvarisk förundersökning
AK- antikvarisk kontroll
AU-arkeologisk utredning
DK- dokumentation, övrigt

FU- arkeologisk förundersökning
KA- kulturhistorisk analys
MD-murverksdokumentation
OU- osteologisk undersökning

PJ- projektrapport
UN- arkeologisk undersökning
BD- byggnadsdokumentation
BAD-byggn-ark-dokumentation

